

katásokat értékelő — fejezete, amelyről külön kell szólnunk. A *Regények — szomszédos tájakról* című írásban Kovács Kálmán két regényirónk munkásságát méltatja ugyancsak rokonszenves hangon, s szintén kissé megkésve. Sinkó Ervin *Tizennégy nap* című regénye és Majtényi Mihály *Élő víz, Garabonciás és Bige Jóska házassága* című művei az itt közölt ismertetésben „felfedezészámba” mennek, „s az alkotók is, csak szűk olvasóréteg meghitt barátai”. Ugy véljük, hogy

sem Sinkó Ervin, sem Majtényi Mihály művei nem „ismeretlenek” már. Ezért a „jó szándéknak”, amely Kovács Kálmánt az említett három regény bemutatására és nagyon meleg hangú méltatására ösztönözte, nem született meg a várt eredménye. Ez a két portré így torzó maradt, mert mind Sinkó Ervinnek, mind Majtényi Mihálynak vannak későbbi, jelentősebb művei, amelyek nélkül hiteles portrét egy ilyen igényű tanulmánykötetben nem lehet megalkotni.

LÉVAY ENDRE

ŐSZINTE BARÁTSÁG

A magyar népi kollégiumok.

Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.

A NÉKOSZ harmincadik évfordulójára kiadott emlékkönyv már azért is figyelmet érdemel minálunk, mert a magyar népi ifjúságnak ez a mozgalma igen sok szállal kötődött Jugoszláviához. Már a harmincas évek végén, a Győrffy-kollégium megalakulásakor, Kelet-Európa parasztszövetsége körül szövődött az álom, s Féja, Illyés, Veres Péter távlati programjában is ilyesféle elképzelés kapott helyet. Azokban az időkben egyre több szó esett a szerbiai zadrugáról mint az égetően sürgős magyar agrárkérdés megoldásának egyik formájáról, s az érdeklődés a déli szomszéd parasztságának életformája iránt a háború kitorrésével nemcsak hogy nem szűnt meg, de a rokonszenv számtalan megnyilvánulásával adott hírt magáról.

Mert akkor már országos mozgalommá nőtt a paraszti fiatalok összefogása, s amint a fegyverek elcsitultak, egy új értelmiség toborzásához szerveződtek mindenütt a népi kollégiumok. Politikai jelentősége a mozgalomnak óriási volt, hiszen ezeréves múltja során először történt meg Magyarországon, hogy nem kaszával és kapával indultak el az ország meghódítására, mint őseik annyiszor, a szegénypa-

rasztság fiai, hanem tudással és műveltséggel felfegyverkezve készültek a társadalmi helycserére. A népi tudat formálásába ugyan sok minden beleszólt, az öncélú parasztkultusztól kezdve a Németh Lászlói „minőségi forradalomig”, de a cél mindenkor az elmaradott agrárszág „hárommillió koldus”-ának felemelése volt.

És minél népesebb lett a fiataloknak ez a mozgalma, annál jobban tisztázódtak a nézetek és felfogások, s polarizálódtak a politikai erők. A háború alatt a kommunistákkal vették fel a kapcsolatot, ellenállási csoportokat szerveztek, s minthogy kevésbé voltak kompromittálva, mint a munkásosztály harcosai, diverzánakcióik elszaporodtak a magyar fővárosban, és így váltak a kollégiumok is a kommunista párt erőforrásaivá.

Ma a magyar kormányzati szervezetekben s a pártban kimagasló tisztiségek viselői a népi kollégiumok egykori tagjai. És ott vannak a szellemi Magyarország legjobbjai között, az irodalom és művészet megannyi alkotásában éreztetve a falvak és puszták népének érzésvilágát.

Arról szólni, ami közben volt, s ami végül a NÉKOSZ feloszlata-

hoz vezetett 1949-ben, amikor a Rákosi-rendszer legsúlyosabb vádpontja a jugoszlávbarátság volt, nem lehet célja egy ilyen rövid áttekintésnek. S a Tájékoztató Iroda hadjáratában a magyar népi kollégiumok ellen emelt vád különben is halvány epizód volt csupán.

A jugoszlávbarátság azonban oly mélyről fakadt, annyira nem a napipolitika alkalmazkodási kézségét érezte, hogy a mozgalomnak talán ez az elmarasztalás sem tudott ártani. Aki a viszonyokkal csak némileg ismerős, annak ma sem nehéz jólesően megállapítani, hogy a két ország közötti egyre erősödő barátság hívei és szószólói sorában ott vannak ezek az egykori népi kollégisták is.

De a NÉKOSZ tagjai között itteni fiatalok is voltak a háború alatt. Akik közülük kimagaslottak: Farkas Nándor, a csúzai Major László és Olajos Mihály, a népfel szabadító háború fejleményeiről is tájékoztathatták budapesti társaikat, s nyilván ez is hozzájárult, hogy a népi kollégisták brigádja az elsők között jelentkezett Maglajban, a Sabac—Szarajevót összekötő vasútvonal építésénél. Szabó Pál és Sinkó Ervin látogatta meg őket, s írt róluk lelkesen, annak a reménynek is hangot adva, hogy kiveszik részüket az új, népi és demokratikus Magyarország felépítéséből is.

Egy nem sokkal később készült felvételen ott áll a népi kollégisták félkörében, Budapest környékén, fiatalon és mosolyogva — Tito. Aligha volt véletlen, hogy a vadászatra a pili hegyekben őket osztották be a legendás partizánvezér, a jugoszláv államfő mellé. Es ott voltak a búcsúztatásnál is, ami Major László beszámolójából derül ki. Emléknek is kedves, ahogy Major László utasítást kér a vezetőségtől annak a 11 900 forintnak a hova fordítására vonatkozóan, amelyet Tito adott a kollégistáknak. S szimbólumnak is szép, hogy ebből a pénzből létesítettek alapot a magyar szabadságharc centenáriumaának megünneplésére készülő folk-lórcsoportnak!

A testes emlékkötet másutt, megfelelőbb helyen és megfelelő alkalmammal, bizonyára bővebb és alaposabb ismertetésben részesül, hiszen annyira sajátos és fontos magyar mozgalomról számol be. A hozzátartozó statisztikai áttekintéssel együtt, amely a magyar társadalomtudományak nélkülözhetetlen kútforrása.

Nekünk itt meg kell elégednünk azzal, hogy felhívjuk a figyelmet erre az emlékkönyvre, s rajta keresztül a NÉKOSZ mozgalmára, különös tekintettel az irántunk megnyilvánuló őszinte barátságra.

HERCEG JÁNOS

JEGYZETEK A KÉSZÜLŐ MONOGRÁFIAK KAPCSÁN

Doroszló — Egy bácskai falu élete.

A Doroszlói Helyi Közösség Tanácsának kiadása, 1977.

Az utóbbi esztendőkből városainkban és falvainkban egyre komolyabb munkát fejtenek ki a monográfiai bizottságok. Az elfutott éveket mielőbb be kell hozni, mert a községekben az állandó fejlődés újabb és újabb minőségi változásokat hoz létre, s ezek megváltoztatják a helység arcát. Nemcsak a múlt kerül elmosódó messzeségbe,

hanem a tegnap is, mert a ma már a szemünk láttára lejátszódó társadalomtörténeti jelentőségű mozgások lejegyzését sürgeti.

Napról napra nagyobb a követelmény, s egyre komolyabb fölkeltséget igényel. Ezért azok a monográfiai szerkesztő bizottságok a legszerencsésebbek, melyeknek tagjai között szociológusokkal, etnog-